

Monumentnummer*: 531778

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 28 november 2014
Kadaster deel/nr 82972/43

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Acquoy West Betuwe Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Acquoy Fort bij Asperen

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Beesd	L			904
Beesd	L			905

Omschrijving**

Cluster 67.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BETONNEN WAARNEMINGSPOSTEN als toegevoegde onderdelen van een rond het midden van de 19de eeuw gebouwd klein, met aardwerken versterkt fort ter verdediging van inundatiewerken en van het rivieracces van de Linge. Een van de belangrijke functies bij militaire operaties of werken was die van het waarnemen van eventuele (vijandelijke) bewegingen of acties. Hiertoe werden van oudsher uitkijkposten ingericht, waarbij een hoge positie, al dan niet verdekt of gedekt, favoriet was. Natuurlijke hoogten, allerlei torens, luchtballonnen en vliegtuigen zijn veelvuldig als zodanig gebruikt. Gedekte waarnemingsposten zijn in verschillende vormen toegepast, waarbij aarde en hout en uiteindelijk ijzer, steen en (gewapend) beton het meest betrouwbaar waren. Dit laatste materiaal is onder meer toegepast op het Fort bij Asperen, waar tijdens de Eerste Wereldoorlog en ook daarna met dit toen nog nieuwe materiaal is geëxperimenteerd. Gewapend beton is later op grote schaal toegepast en vaak ook als geïntegreerd onderdeel in de werken opgenomen. De waarnemingsposten konden worden verplaatst, wat thans ook is gebeurd met een exemplaar dat zich

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bovenop de toren bevond, maar dat nu - tijdens de restauratie van het fort - naast de belendende sluis is opgesteld en dat zich daar eind 2009 nog bevond.

Omschrijving

BETONNEN WAARNEMINGSPOSTEN van verschillende typen, elk voorzien van een horizontale kijkspleet. De waarnemingsposten bestaan uit kleine rechthoekige, betonnen ruimten, met een zich over één tot drie zijden uitstreckende kijkspleet, die soms is gedekt door een vooruitstekend, hellend betonnen vlak. Tevens een of meer zonder overstek uitgevoerde waarnemingsposten, die zijn gedekt met in beton gegoten spoorstaven. De toegangen, thans zonder deuren, bevinden zich steeds aan de keelzijde. De waarnemingsposten werden beschouwd als 'scherfvrije' ruimten.

Waardering

BETONNEN WAARNEMINGSPOSTEN zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden, als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw) c. het systeem van 'levende' veldversterking (20ste eeuw)

Het betreft hier zeldzame voorbeelden van gewapend betonnen waarnemingsposten van verschillend type uit het tweede decennium van de 20ste eeuw, die tevens als betonexperimenten hebben gediend.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* De onderdelen zijn zeldzaam of uniek omdat ze schaarse overgebleven voorbeelden zijn van militaire betonexperimenten voor seriematige fabricage van dit type weermiddelen.

* De onderdelen zijn tamelijk gaaf bewaard, terwijl ze zich door situering - hoewel verplaatsbaar - en functie goed laten herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Waarnemingspost (B)

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument